

VERHALEN OVER KLEINE GESCHIEDENISHELDEN

7

De geschiedenis van Nederland kent vele helden: zeehelden, koningen, vrijheidsstrijders, kapiteins op een kaperschip, prinsessen, ridders en ontdekkingsreizigers. Al die helden werden pas beroemd toen ze volwassen waren geworden.

Maar het kan ook anders. Je hoeft geen volwassene te zijn om een geschiedenisheld of -heldin te worden. Als je als kind iets heel bijzonders doet – iemand van een zinkend schip redt bijvoorbeeld, of een heel mooi dagboek schrijft – kun je ook een geschiedenisheld worden.

In dit boek komen kinderen voor uit de lange geschiedenis van Nederland. Het verleden begon al honderdduizenden, miljoenen jaren geleden, maar we weten helemaal niets over mensen die toen misschien op dit stukje land leefden. Zulke verhalen beginnen pas als bewoners iets hebben nagelaten dat in de bodem is weggezakt: scherven van een kookpot, een kleurige ketting, een ijzeren dolk. En als ze tekeningen en letters in een plank hebben gekrast, komen we nog veel meer van ze te weten.

Een enkele keer wordt er bij opgravingen iets buitengewoons gevonden waar een hele geschiedenis aan vastzit. Het eerste verhaal in dit boek gaat over zo'n bijzondere vondst: een meisje dat tweeduizend jaar geleden in een Drents moeras is terechtgekomen en honderd jaar geleden bij toeval werd opgegraven. Dat meisje is het eerste 'bekende' kind uit de Nederlandse geschiedenis. Het laatste verhaal in het boek speelt in de Tweede Wereldoorlog, halverwege de vorige eeuw. Over de hoofdpersoon uit dat verhaal weten

we veel meer omdat ze over haar leven heeft gepraat met familie en vrienden. Bovendien zijn er foto's van de tijd waarin ze leefde en zijn er heel veel boeken over de Tweede Wereldoorlog verschenen.

Het meisje uit dat verhaal is natuurlijk niet het laatste kind uit de vaderlandse geschiedenis. De geschiedenis heeft wel ooit een begin gehad, maar eindigt nooit. Wat vandaag gebeurt, is morgen verleden tijd. Die bijzondere vakantie van vorig jaar, kan voor jou al een geschiedenisverhaal zijn geworden.

Over geschiedenis van zo kort geleden gaat dit boek niet. Er komen alleen verhalen in voor uit de tijd van vóór je geboorte.

De acht kinderen uit dit boek leefden in verschillende perioden van de vaderlandse geschiedenis. Het meisje uit Drenthe woonde in het begin van de jaartelling in een moerasgebied. Dat stuk land heette toen nog geen Drenthe, net zoals Nederland geen Nederland heette. Het gebied bestond uit losse stukken land die omringd waren door water. Het was meer water dan land, een zee met hier en daar droge stukken grond met een paar hutten en boerenbedrijfjes erop. De mensen woonden in groepjes bij elkaar, en hoorden bij verschillende stammen: Friezen, Bataven, Franken, Germanen.

Een heel groot verschil met de kinderen van nu, die overal water om zich heen kunnen zien, maar niet op een terp hoeven te wonen om droog te blijven. In de afgelopen tweeduizend jaar is dat natte stuk grond veranderd in een land met steden, dorpen, fabrieken, polders, vliegvelden, havens. Het is veranderd van losse stukken land die allemaal het eigendom waren van een heer, graaf of hertog, in één land met één regering. Hoe dat ene land dat Nederland is

gaan heten, door oorlogen en veldslagen en politiek overleg uiteindelijk tot stand is gekomen, daarover gaat de vaderlandse geschiedenis. De kinderen uit dit boek maakten stukjes van die geschiedenis mee, maar hadden niet, zoals wij, de kans om te zien hoe het verhaal van Nederland verderging. Zoals wij niet kunnen zien hoe het in de toekomst zal gaan. De grenzen met de landen om ons heen vervagen en we betalen bijna allemaal met euro's. Blijft Nederland bestaan, of wordt het een provincie van Europa? Dat is de toekomst en nog lang geen geschiedenisverhaal.

Wat weten we eigenlijk over die kinderen uit de geschiedenis? Niemand van ons heeft als kind ooit op een schip meegevaren dat maandenlang over de wereld voer om aan de andere kant van de aardbol aan land te gaan. Maar er is een verhaal over te vertellen, omdat ooit een kapitein uitvoerig heeft opgeschreven wat er aan boord gebeurde, waar het schip heen voer en hoe de bemanning met elkaar omging.

Wij waren er niet bij toen dat Drentse meisje in het moeras werd gegooid. We weten welke kleren ze droeg, in welke tijd ze leefde en dat ze is vermoord. Maar waarom ze moest sterven en hoe ze heette, daar kunnen we alleen maar een verhaal over bedenken.

Van een aantal kinderen uit het verleden zijn we iets te weten gekomen uit dagboeken en uit brieven. Soms duikt er even een kind op in een historisch verhaal: de jongen die het paard verzorgt van zijn oorlogvoerende heer, kinderen die tijdens een oorlog zelf hun weg moeten zoeken als ze hun ouders zijn kwijtgeraakt, armoedige kleuters die op straat geld en brood bij elkaar bedelen voor hun moeder. Dan kun je een glimp opvangen van hún leven.

Maar je moet er wel oog voor hebben, en er speciaal op letten. Want met kinderen is het vaak net als met eenvoud-

dige mensen: ze zijn er wel, maar ze staan niet vooraan in de geschiedenisverhalen. De bekendste verhalen gaan over belangrijke mensen, over helden, beroemde kunstenaars of rijke koopmannen. Je zou ook de geschiedenis kunnen vertellen van arme boeren, van arbeiders die met de seizoenen meereisden om steeds op andere plaatsen werk te vinden. Het verhaal zou kunnen gaan over huisvrouwen, over boerinnen, over moeders die in de fabrieken werkten of op het land.

Zulke verhalen komen minder vaak voor, en dat heeft te maken met hoe we naar het verleden kijken. Waar letten we op en welke sporen uit het verleden zijn overgebleven? Wat kunnen we te weten komen over de mensen van vroeger? Iemand die de macht had om wetten te maken of een oorlog te beginnen, kreeg meer aandacht dan de anonieme soldaat die bevelen moest opvolgen, en de boer die zich kapot moest werken om te kunnen overleven.

Met de aandacht voor kinderen ging het net zo: zij hadden geen macht, ze moesten doen wat de volwassenen hen opdroegen, ze moesten hun mond houden. Ze zijn bijna onzichtbaar gebleven.

Het verleden is onbereikbaar ver weg, maar het is allemaal tegelijkertijd ook zo dichtbij. Je kunt zelf die kinderen van lang geleden in gedachten tot leven brengen als je bedenkt dat ze niet zo heel veel verschilden van de kinderen van nu. Ze hielden van spelen, van dieren, van hun vader en moeder en broers en zusjes. Ze plaagden elkaar, waren boos, vrolijk en verdrietig, zochten ruzie en legden het weer bij. Als je het zo bekijkt, wordt dat meisje van Yde van bijna tweeduizend jaar geleden, heel vertrouwd. Je zou best bevriend kunnen worden met Hermen van meer dan driehonderd jaar geleden op dat zeeschip en je ziet de Neeltjes

die honderdvijftig jaar geleden leefden elke dag op straat voorbijlopen.

Dat is het mooie aan geschiedenisverhalen: je kunt de zee tegen Hermens schip horen klotsen en je ziet de vlaggen wapperen in de wind. Je ruikt het moeras in Drenthe en de bloemen in de wei en je ziet de bomen zachtjes heen en weer waaïen. En zo veel moeite kost het niet om de glazige aardappels met een likje mosterd te proeven, de enige maaltijd die zo veel arme kinderen vroeger te eten kregen. Kleuren, geluiden en geuren oproepen kan iedereen en dan is de zeventiende eeuw niet zo erg lang geleden. Dan kun je je bijna voorstellen dat kleine meisjes in de middeleeuwen naar een klooster gingen. Je krijgt misschien zelfs zin om ook een dagboek te beginnen, net als Otto uit 1791 die in dit boek voorkomt.

Dat zou dan meteen een goed begin zijn voor je hoogstpersoonlijke eigen geschiedenisverhaal, met jezelf als toekomstige geschiedenisheld. Als je dat verhaal heel mooi opschrijft, met veel fantasie en avontuur, heb je een kans in het geschiedenisboek van je achterachterkleinkinderen terecht te komen.

Aukje Holtrop

ELVA

0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000

ELVA

13

LEVEN IN DE PREHISTORIE

In het Drents Museum ligt een veenlijk. Dat veenlijk is gevonden in het veen bij het plaatsje Yde in Drenthe. Van het lichaam is weinig over. De huid is helemaal verkleurd en zit vol kreukken en rimpels. Het hoofd is kaal en er zit nog maar één tand in de mond. Het lijkt wel een oud mannetje. Wie het is? Daar kom je nooit achter. Toch? De meeste veenlijken zijn zo'n tweeduizend jaar oud. In die tijd konden al heel wat volken lezen en schrijven, maar niet in dit gebied. Wat valt er dan nog te ontdekken? Niets, zou je denken.

Gelukkig is er behoorlijk veel over het veenlijk bekend. Zo weten we dat het een meisje was, wanneer ze leefde,

hoe oud ze was toen ze stierf en hoe ze doodging. We weten hoe haar dagelijks leven eruitzag, hoe ze woonde en of ze gezond was. Ook het beroep van haar ouders hebben de experts weten te achterhalen. Ze hebben zelfs ontdekt hoe het meisje eruitzag toen ze nog leefde.

Ook als je alleen maar een lichaam vindt, kun je nog heel wat over iemand te weten komen. Het werk van een geschiedkundige lijkt veel op het werk van een detective. Als je goed zoekt, veel leest en slim bent, vind je genoeg. Bijvoorbeeld hoe het was om tweeduizend jaar geleden in Nederland te leven.

*De komende dagen is er genoeg te eten.
De mannen hebben een eland gevangen!*

HET MEISJE VAN YDE

Het meisje groeit op in het Drenthe van tweeduizend jaar geleden. Dat gebied lijkt totaal niet op de provincie van tegenwoordig. Het is er in die tijd veel ruiger en woester. Ze woont in de bossen, waar ook wilde dieren leven. Dat zijn er veel meer dan nu. Behalve elanden, herten, reeën en wilde zwijnen zijn er roofdieren, zoals wolven, lynxen en beren. Overal stromen beekjes, waar bevers en otters in rondzwemmen. Aan water is er geen gebrek. Een groot deel van de grond bestaat uit veen en moeras. Je moet uitkijken waar je loopt, want voor je het weet zak je diep in de grond weg. Het is dan alsof de aarde je langzaam maar zeker opslokt. Het meisje en haar tijdgenoten denken dan ook dat de grond hier magische krachten heeft.

We weten precies hoe het meisje gewoond heeft, want niet ver van Yde zijn boerderijen opgegraven die uit haar tijd stammen. Als je wilt leven als zij, moet je in een park kamperen met dezelfde dieren als in het bos van tweeduizend jaar geleden. Je draagt dan slippers en wat wollen kleren, je hebt een mes, een bijl en wat vee. Verder niets, want meer hebben zij en haar familie ook niet gehad. Het is dan ook een gevecht om in leven te blijven. Elke dag weer. Er is geen stromend water, geen verwarming, geen ijskast met eten en drinken, geen winkel op de hoek. Er is niet eens een hoek! Het hele dorp bestaat maar uit een stuk of vijf huizen.

Die huizen hebben ze zelf gebouwd, zonder spijkers of bouten. Het zijn allemaal boerderijen. De ene helft van de woning is een stal met koeien, varkens en geiten of schapen. De andere helft is het woongedeelte. Of het meisje een eigen kamer had? Vergeet het maar. Een keuken, slaapka-